

چہرہ گشایی از نفاق در حیات رسول خدا ﷺ

بر اساس کتب مختارہای
آیت اللہ علامہ شیخ محمد باقر جعفری

باز نویسی، تنظیم، تحقیق و ویرایش:

محمود توکلی، باہم کاری: حسین عزیز پور، محمد ہنرمندی

با نظارت: دکتر عبدالحسین طالعی

انتشارات نبا

سرشناسه: جعفری، محمدرضا، ۱۳۱۰ - ۱۳۸۹
 عنوان و پدیدآور: چهره‌گشایی از نفاق در حیات رسول خدا ﷺ
 براساس درس‌گفتارهای علامه شیخ محمد رضا جعفری / بازنویسی،
 تنظیم، تحقیق و ویرایش: محمود توکلی، محمد هنرمندی، با همکاری:
 حسین عزیزپور؛ با نظارت: عبدالحسین طالعی.
 مشخصات نشر: تهران: مؤسسه فرهنگی نبأ، ۱۳۹۷.
 مشخصات ظاهری: ۱۶۸ ص.
 شابک: ۴ - ۱۰۱ - ۲۶۴ - ۶۰۰ - ۹۷۸
 وضعیت فهرست‌نویسی: قیفا
 موضوع:
 موضوع:
 شناسه افزوده:
 شناسه افزوده:
 شناسه افزوده: طالعی، عبدالحسین، ۱۳۴۰، ناظر.
 رده‌بندی کنگره:
 رده‌بندی دیویی:
 شماره کتابشناسی ملی:

انتشارات نبأ

چهره‌گشایی از نفاق در حیات رسول خدا ﷺ

بر اساس درس‌گفتارهای آیت الله علامه شیخ محمد رضا جعفری

بازنویسی، تنظیم، تحقیق و ویرایش:

محمود توکلی، با همکاری: حسین عزیزپور، محمد هنرمندی

با نظارت: دکتر عبدالحسین طالعی

حروفچینی: انتشارات نبأ / صفحه‌آرایی: مشکاة

چاپ و صحافی: دالاهو، صالحانی

چاپ اول: ۱۳۹۸ / شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه / قیمت: ۱۲۰۰۰۰ ریال

ناشر: انتشارات نبأ / تهران، خیابان شریعتی، بالاتر از خیابان

بهار شیراز، کوچه مقدم، نبش خیابان ادیبی، شماره ۲۶

صندوق پستی: ۳۷۷ / ۱۵۶۵۵

تلفن: ۷۷۵۰۶۶۰۲ / فاکس: ۷۷۵۳۵۷۷۶

شابک: ۴ - ۱۰۱ - ۲۶۴ - ۶۰۰ - ۹۷۸

ISBN 978 - 600 - 264 - 101 - 4

فهرست مطالب

۷	مقدمه
۱۷	مروری بر زندگی مرحوم علامه آیت الله شیخ محمد رضا جعفری
۲۳	فصل اول: زندگی الاهی
۲۴	امیر المؤمنین علیه السلام برتر از عیسی بن مریم علیه السلام
۳۰	داستانی دیگر
۳۱	افتخار شیعه بودن
۳۵	فصل دوم: زمینه‌های طرح بحث
۴۰	مشکل پیامبر ﷺ در عصر هجرت
۴۲	نشانه‌های نفاق در سال اول هجرت
۴۷	فصل سوم: غزوه‌ی بدر
۵۹	تفسیر اهل سنت
۶۰	پاسخ به تفسیر اهل سنت
۶۶	بازی عامه با قرآن

۷۱	فصل چهارم: جنگ اُحد
۷۵	مناققان در اُحد
۸۹	حربه‌ی کاری دشمن در اُحد
۹۳	فصل پنجم: جنگ احزاب
۹۴	گزارش قرآن از جنگ احزاب
۱۰۵	فصل ششم: فتح مکه
۱۰۶	تیمت یا اُبعیت
۱۰۷	قرآن سند طعی تاریخی
۱۱۰	شناخت ه افقا
۱۱۸	مفهوم معیت
۱۲۱	فصل هفتم: غزوه‌ی موده
۱۲۲	شرایط اقتصادی و جغرافیایی قینس
۱۲۵	فصل هشتم: غزوه‌ی تبوک
۱۲۸	وضعیت پیامبر ﷺ در سال پایانی حیات
۱۳۲	جنگ تبوک، رمز حدیث منزلت
۱۳۸	خاتمیت، نقطه‌ی عطف حدیث منزلت
۱۳۹	تفسیر اهل سنت از خاتم النبیین ﷺ
۱۴۰	رمزگشایی از سخن عایشه و مغیره
۱۴۳	آیات غزوه‌ی تبوک
۱۴۷	فصل نهم: نقشه‌ی قتل پیامبر ﷺ
۱۵۱	اصحاب عقیه
۱۵۸	خلاصه‌ی بحث
۱۶۱	کتاب‌نامه

مقدمه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَا مَنَّ اللَّهُ عَلَى النَّاسِ بِصَدَقَةٍ مِثْلَ عِلْمٍ يُنْشَرُ.

مردم صدقه‌ای نداده‌اند به مانند علم که منتشر کنند.^۱

[۱]

رسول رحمت، از طریق دو یادگار ماندگار خود (آب و سترت) چشمه‌ای جوشان از علم الاهی برای امت بر جای نهاد. آب و جان را از آن سیراب کنند. این سفره‌ی گسترده‌ی برکت حیز معنوی چنان است که همواره می‌توانیم لقمه‌ی معرفت از آن برگیریم و توشه‌ی راه خود و دیگران داریم. اما این فریضت است، نه محض فضیلت؛ یعنی وظیفه‌ای است

که آن پیامبر مهر پرور بر دوش عالمان ربانی نهاده تا خوان احسان معنوی برای امت بگسترانند و همگان را بر این خوان نور بنشانند. به سبب این امتیاز است که آن‌ها را «قری ظاهراً» دانست که مردم را به «قری مبارکاً» می‌رسانند؛^۱ و هم به سبب این جهاد است که خدای متعال فرمود:

﴿قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ﴾.^۲

سگر این نعمت والای بی‌مانند، به فرا گرفتن و یاد دادن است؛ تا ستم‌های باشد بر ایمان و ترویج و گسترش و دفاع از آن و عمل به آن؛ یعنی استرaining نور در فضای ظلمت زده‌ی این جهان.

[۲]

علامه‌ی محقق مرحوم رحمته الله محمد رضا جعفری نجفی در شمار بزرگ‌مردانی است که بدین‌گونه زیستند. عمری بر خوان احسان خاندان نور نشست؛ بدان‌سان که هرگز خود را از آن سفره، سیر و سیراب ندید.

او به راستی عامل بود به این حدیث شریف که امیرالمؤمنین علیه السلام در وصف خاندان نور فرمود:

فَأَنْزَلُوهُمْ بِأَحْسَنِ مَنَازِلِ الْقُرْآنِ وَ رَدُّوهُمْ وَرُودَ الْهِمِ الْعِطَاشِ.^۳

۱. چنان‌که از توقیع شریف حضرت بقیة الله - ارواحنا فداه - برمی‌آید؛ ر.ک: کمال الدین ۲: ۴۸۳؛ الغيبة (طوسی): ۳۴۶؛ إعلام الوری: ۴۵۳.
۲. الزمر (۳۹): ۹.
۳. نهج البلاغة: ۱۲۰، خطبه‌ی ۸۷.

پس باید در بهترین منازل قرآن جایشان دهید و همانند تشنگانی که به سوی آب شتابانند، به سویشان هجوم ببرید. نتیجه آن که: مدام، از این آبشخور زلال معرفت بنوشید و بنوشید و بنوشید... توشه‌ی راه بردارید و به تشنگان برسانید! جعفری در این راستا، یک عمر کوشید: از اوان نوجوانی تا پایان عمری هشتاد ساله. از این چشمه نوشید و نوشانید: لقمه‌ها از این خوال برگرفت و به همگان بخشید.

در این مسیر، از نام و نان گریزان بود؛ تنها به خدمت اندیشید، نه شهرت. بدین روی شناخته نشد. به مصداق *المُؤْمِنُ فِي الدُّنْيَا غَرِيبٌ*^۱، در غربت ماند و در غربت رفت... و جز معدودی یاران نزدیک و شاگردان خاص، کسی او را شناخت؛ درس‌هایش در حد همان افراد معدود باقی ماند. آثار مکتوب او نیز چندان شهرت نیافت؛ اما او چنان بود که: «چون آذرخش در سخن خویش زیست؛ جان در راه آرمان نهاد و جاودانه شد. بزرگ‌مردی از میان ما رفت و انبوهی درس‌گستاران: خود بر جای نهاد و اندوهی بزرگ بر جان ما نشاند.

[۳]

«بنیاد فرهنگ جعفری» در آخرین سال‌های حیات آن فقید بر اساس کتاب‌خانه و یادداشت‌های نفیس و گنجینه‌ی صوتی دروس ایشان در قم شکل گرفت. از همان زمان، تدوین و نشر مکتوب آثار استاد فقید را در برنامه‌هایش قرار داد و گام‌هایی

بلند برداشت.

اما نسبت به حجم گسترده‌ی میراث فرهنگی و علمی بازمانده از مرحوم جعفری به تلاش بیش‌تر نیاز بود. بدین روی، برخی از شاگردان و بستگان استاد که در تهران از محضرش بهره‌می‌بردند، به فکر افتادند تا قدم‌هایی دیگر در این راه بردارند.

تدوین آثار مکتوب بر اساس یادداشت‌ها، حواشی کتاب‌ها و پیش از همه هزار حلقه‌ی نوار کاست در مرحله‌ی اول، کاری دشوار می‌طلبید که باید با عمل به آیه‌ی شریف «تَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَ التَّقْوَى»^۱ سازگار هدف دست یافت.

«مؤسسه‌ی فرهنگی، نبأ» به‌عنوان کمکی به این هدف والا، گامی فراپیش نهاد تا با هماهنگی بنیاد فرهنگ جعفری و دیگر دوست‌داران استاد، بحش این از آموزه‌های مرحوم علامه جعفری را (برگرفته از درس‌گفتارها) تدوین کند و با ویرایش، بازبایی مصادر و... به شکل مطبوع ارائه دهد.

رکن اصلی این حرکت، هم‌کاری و هم‌مسئولیت و هم‌داستانی در جهت احیای این موارث گران‌سنگ و ارائه این بدقیقات علمی است. از این رو، این مؤسسه دست هم‌کاری به تمام شاگردان و آشنایان استاد فقید دراز می‌کند تا دین خود را نسبت به این امانت سترگ ادا کنند.

[۴]

آن‌چه در این کتاب تقدیم می‌شود، مجموعه‌ای است برگرفته از پنج شب از منابر شب‌های قدر ماه مبارک رمضان سال ۱۴۲۱

قمری (مطابق با آذرماه ۱۳۷۹ شمسی) که مرحوم جعفری در مجالس عمومی بیان کرده است.

در این سلسله گفتارها، ایشان یافته‌های پژوهشی خود را به زبانی ساده و روان برای حاضران در آن مجلس بازگو کرده است. دلیل مطالب گفتاری به نوشتاری، فرایندی است که دشواری آن به نهل نظر پوشیده نیست؛ به ویژه وقتی که از نظارت‌گوینده بر متن مکتوب بهای محروم باشیم؛ اما این محدودیت بدان معنا نیست که خود را از فرایند این یادگارهای علمی محروم بداریم. آثار مکتوبی از مرحوم علامه جعفری که بر پایه‌ی تدوین مطالب گفتاری و پس از رجوع ایشان منتشر می‌شود، مشمول همین محدودیت است. برای آنکه به این مشکل تا حدودی غلبه کنیم، کارهای زیر انجام شده است:

۱. پیاده کردن متن کامل مطالب از فایلهای گفتاری.
 ۲. مقابله چندباره متن پیاده شده با نسخه گفتاری.
 ۳. تدوین و ویرایش متن در نسخه نوشتاری.
 ۴. استخراج مصادر منقولات، و مقابله منقولات با مصادر اصلی.
 ۵. افزودن نکاتی ضروری از طرف ویراستار به متن. این نکات، گاه در درون متن میان قلاب [] و گاه در پانویس با امثال این ویراستار آمده است. نیز افزودن عناوین مناسب به متن برای اینکه خوش‌خوان شود.
 ۶. اعمال نهایت دقت در تصحیح خطاها به ویژه خطاهای چاپی و رسم الخطی و اعرابی و مانند آنها.
- با وجود گذراندن این فرایند پیرزحمت، هرگز این فرآورده را

مانند تألیفاتی که استاد فقید به دست خود نگاشته‌اند، نمی‌دانیم و سایه‌ی محدودیتی را که یاد شد، بر سر این اثر می‌بینیم. امیدواریم که کم‌ترین فاصله را با متن مورد قبول استاد فقید داشته باشد.

در آماده‌سازی کتاب نیز بیان چند نکته برای مخاطبان مفید است:

در محله‌ی قرآن و نهج البلاغه، بیش‌تر، از ترجمه‌ی مرحوم محمد مهدی فولادوند و محمد دشتی بهره گرفته‌ایم.

در مدرک‌یابی ما نیز از دو نرم‌افزار «جامع‌الاحادیث نور ۳.۵» و «مکتبه‌أهل‌البیت» استفاده شده است. تنها چند کتاب در این دو نرم‌افزار نبود که از نسخه‌ی دیجیتالی کتاب استفاده شده است. در برخی موارد مانند سیر ابن‌کثیر و تفسیر طبری، از دو چاپ کتاب استفاده شده است که اطلاعات کتاب‌شناختی آن در کتاب‌نامه ذکر شده است.

تمامی مدرک‌یابی‌ها در پاورقی از سوی محققان کتاب است. مدرک‌یابی‌ها و توضیحاتی که در پاورقی ذکر شده، بر عهده‌ی آقایان محمود توکلی، محمد هنرمندی و حسین عزیزپور بوده است که همه‌ی آن‌ها با ذکر نام «ویراستار» در قلاب نام‌نویز شده است. دیگر پاورقی‌های توضیحی که در انتهای آن، کلمه‌ی «ویراستار» ذکر نشده، از آن مرحوم جعفری است که برای رعایت پیوستگی متن، در پاورقی ذکر شده است.

مطالبی که مدرک و مستندات آن پیدا نشده، یا مدرک یافت شده با متن مرحوم جعفری اختلاف زیادی داشته است،

برای رعایت امانت، با امضای (ویراستار) در پاورقی درج شده است. امیدواریم در آینده بتوانیم به این مدارک دست یابیم و مطالب کامل تری را به خوانندگان ارائه کنیم.

در این فرصت، خاضعانه از صاحب نظران درخواست می‌کنیم که ما را از نظرات و دیدگاه‌های خود بهره‌مند سازند.

[۵]

مرحوم جعفری در این سخنرانی‌ها ابتدا به مناسبت ایام شب‌های قدر و نجس با امیرالمؤمنین (علیه السلام)، به این نکته‌ی دقیق متذکر می‌شود که اگر ما را از است دنباله‌رو و پیرو پیامبر (صلی الله علیه و آله) و امیرالمؤمنین (علیه السلام) باشیم و تاریخ سیاسی زندگانی و به تعبیر ایشان «زندگی الاهی» آن حضرت را بخوانیم و سرمشق زندگی خود قرار دهیم، باید دو مسیر را پیش بگیریم؛ اول آن که خط نفاق و منافقان عصر آن حضرت را بشناسیم و بدانیم که چه کسانی، در چه مواقعی و چه طور مانع انتشار هدایت و رسالت الاهی شده‌اند. از دیگر سو، نباید فراموش کنیم که علاوه بر این مانع مخالفت بیرونی، یک عامل درونی دیگر هم وجود دارد که ما را از پیروی کامل اهل بیت (علیهم السلام) دور می‌کند و آن این است که ما از تسلط و منش و سیرت آن بزرگواران دور شده‌ایم. این اسفناک است که ما نام «شیعه» را یدک می‌کشیم ولی رفتار و شیوه‌ی زندگی مان شبیه به رفتار و شیوه‌ی زندگی آنان نیست و کسی با نگاه کردن به اخلاق و رفتار ما، به این مشابهت پی نمی‌برد.

این تذکری است که مرحوم جعفری قبل از پرداختن به

موضوع اصلی، بیان آن را ضروری دیده است. البته بیان نشدن این توضیحات از جانب آن مرحوم، در وهله‌ی نخست، موجب نامربوط جلوه یافتن آن تذکر با اصل موضوع می‌شود؛ اما با نظر به این توضیحات، می‌توان این پیوند را میان تذکر ابتدایی بحث و موضوع کتاب، برقرار کرد.

آیت‌الله جعفری بعد از این تذکر، وارد اصل موضوع می‌شود و مقدمه‌ای را بیان می‌کند. آن مرحوم، شکست سیاسی امیر مؤمنان علیه السلام را هم‌زمان با رحلت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نمی‌داند؛ بلکه پیش از آن را در زمان حیات پیامبر صلی الله علیه و آله می‌داند. او معتقد است که نشانه‌های نفاق در سال اوّل هجرت خود را نشان داده است و از آن جا سترش یافته است.

بعد از آن، هفت مقطع تاریخی را برای نشان دادن حضور جدی منافقان در حیات پیامبر صلی الله علیه و آله بررسی می‌کند: (۱) جنگ بدر؛ (۲) جنگ احد؛ (۳) جنگ خندق؛ (۴) فتح مکه؛ (۵) جنگ موتّه؛ (۶) جنگ تبوک؛ (۷) ماجرای عقبه. این راه مسگر متفکر، بر اساس آیات قرآن و مستندات تاریخی، این مقاطع تاریخی را می‌کاود و خط نفاق و کارشکنی‌ها و خراب‌کاری‌های منافقان را، مخاطبان عرضه می‌کند.

البته بحث در این باره، مفصل‌تر و مبسوط‌تر است و این مطالب تنها فهرستی کوتاه و برشی از تاریخ صدر اسلام برای روشن کردن ماهیت و عملکرد جریان نفاق در حیات سیاسی رسول خدا صلی الله علیه و آله است.

[۶]

امید است دعای مستجاب حضرت بقیةالله - ارواحنا فداه - شامل حال همگان و سبب علو روح مرحوم آیتالله جعفری شود و توفیق ما را در ادامه‌ی این حرکت مخلصانه تداوم بخشد؛ آمین!

مؤسسه فرهنگی نبأ

محمدحسین شهری

آذر ۱۳۹۷

www.ketab.ir